

Teraźniejszość i przyszłość hungarologii

konferencja z okazji 25-lecia filologii węgierskiej na UAM

30 listopada – 1 grudnia 2017

Dom Studencki Jowita, sale konferencyjne (ul. Zwirzyńska 7, Poznań)

ABSTRAKTY

Agnieszka BARÁTKA (Katedra Hungarystyki, Uniwersytet Warszawski)

Postawy i preferencje studentów warszawskiej hungarystyki wobec autentyczności materiału i natywności

A varsói magyar szak hallgatóinak attitűdje a tananyag és az anyanyelvűség autentikussága iránt

Referat ma na celu omówienie wyników badania ankietowego przeprowadzonego wśród studentów filologii ugrofińskiej – spec. język węgierski w Katedrze Hungarystyki Uniwersytetu Warszawskiego na początku roku akademickiego 2017/2018. Badaniem objętych zostało 69 studentów od pierwszego do piątego roku studiów, którzy w perspektywie badawczej stanowią reprezentację każdego poziomu opanowania języka węgierskiego (od A0 do C1 – według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego). Celem przeprowadzonej ankiety było uzyskanie informacji dotyczących:

- postaw ankietowanych wobec natywności,
- oczekiwań studentów co do finalnego poziomu opanowania przez nich języka węgierskiego, tj. ich finalnego stopnia kompetencji językowej oraz
- ogólnych preferencji studentów względem autentyczności materiału dydaktycznego wykorzystywanego w procesie nauczania-uczenia się języka węgierskiego w ramach przedmiotu Praktyczna nauka języka węgierskiego.

Znaczenie terminu ‘materiał autentyczny’ zawężone zostało w ankiecie do faktu wykorzystywania w procesie uczenia się – nauczania języka węgierskiego różnych tekstów literackich, ze szczególnym uwzględnieniem literatury dla dzieci, która nie jest objęta programem kursowego nauczania na studiach hungarystycznych. Takie ujęcie problematyki badania służyło ukazaniu stosunku studentów filologii węgierskiej do węgierskiej literatury dla dzieci, a zwłaszcza węgierskich wierszy dla dzieci, w związku z którymi ankietowani posiadają raczej jedynie wiedzę szczątkową wyniesioną z kursu Historii literatury węgierskiej. Ponadto studenci mieli możliwość wyrażenia swej opinii co do potrzeby poznania tego typu tekstów literackich, jak i przedstawienia swych wyobrażeń dotyczących możliwości ich wykorzystania na zajęciach z Praktycznej nauki języka węgierskiego.

Robert BIELECKI (Zakład Językoznawstwa Ogólnego i Porównawczego, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

A főnévi igenév szintaxisa a magyar nyelvben

Szintaxisa bezokolicznika w języku węgierskim

A klasszikus iskolás megközelítés keretében a főnévi igenevet átmeneti szófajként szokás felfogni, amely „a cselekvést és a történést elvontan, dologként, fogalomként nevezi meg”. Történelmi szemszögből viszont a főnévi igenév olyan régi, eredetileg a mondatban cél- és véghatározó funkcióját betöltő deverbális főnév latívuszi alakjának petrifikált örököse, amelynek az alkalmazhatósági köre szintaktikai tekintetben jelentős bővülésre került. Mindazonáltal úgy tűnik, hogy ilyen állítások nem elegendők. Mind a főnévi igenévben, mind a deverbális főnévben valóban mind főnévi, mind igei tulajdonságok kapcsolódnak össze, de ezeknek a tulajdonságoknak a főnévi igenév és deverbális főnév alakján kívül megnyilvánuló tünetei specifikus módon elütnek egymástól. A főnévi igenév a szintaktikai viselkedések egész spektrumát mutatja. A szabad szintaktikai tagként való megnyilvánulásaitól a tényszerűen szóbeli kategóriáig (vö. *Tanulni jó, Fogok tanulni*). Jellegzetes az is, hogy a főnévi igenév sok tekintetben a *verbum finitum* kategóriájához közeledik (vö. *Láttam borulni az eget*,

Téged jöttelek meglátogatni, Engedj engem moziba menni). Mindezek a jelenségek nincsenek jelen a deverbális főnév esetében, annak ellenére, hogy – hasonlóan a főnévi igenévhez – igei tulajdonságokkal rendelkezik.

Gabriella Dóra BORBÁS (Katedra Językoznawstwa Ogólnego, Uniwersytet im. Loránda Eötvösa, Budapest)

Kontrasztok az újszövetségi példázatok értelmezésében

Różnice interpretacyjne przypowieści Nowego Testamentu

„A kereszténységben mindig volt hermeneutikai probléma, mégpedig azért, mert a kereszténység egy meghirdetett üzenetből ered. A kereszténység azzal az alapvető üzenettel indul el útjára, hogy Jézus Krisztusban az Isten Országáa döntő módon érkezett el hozzánk.” (Ricoeur 1965/1998: 169). Maga az evangélium, azaz az isteni üzenet egy **botrány**. (Bővebben a Bibliában erről: Gal 5:11, Mt 26:31, Jn 6:61, 1Kor 1:23, 2:14, 1Pt 2:7, Rm 9: 32–33, Rm 11: 9.)

„...tetszett Istennek, hogy az igehirdetés bolondsága által üdvözítse a hívőket. Mert egyfelől a zsidók jelt kérnek, másfelől a görögök bölcsességet keresnek. Mi pedig a megfeszített Krisztust prédikáljuk, aki a zsidóknak ugyan botránkozás, a pogányoknak pedig bolondság, ... Mert Isten bolondsága bölcsőbb az embereknél,” (1Kor 1:21b–23, 25a)

„A nem lelki ember pedig nem fogadja el az Isten Lelkének dolgait, mert bolondságok neki, nem képes megérteni sem, mivel azt lelki módon kell megítélni” (1Kor 2:14).

Ha az evangélium, azaz az isteni üzenet botrány – akkor **amennyiben a bibliai szövegek értelmezései nem botrányok (nem megbotránkoztatóak), valami félresiklott az interpretáció során.**

„Gyanítom, hogy a paraboláknak akkor és csakis akkor van értelme, ha együttesen vesszük szemügyre őket. ... A parabolák olyan gyűjteményként állnak előttünk, amely teljes értelmét csak egészként mutatja fel. ... Ez azt is jelenti, nemcsak az egyes parabolákon belül van feszültség (az elbeszélés és a metafora között), hanem a különböző parabolák között is. Nem ugyanarról szólnak. Kölcsönös jelentésszefüggéseik [interszignifikációik] hálózata nagyban hozzájárul nem szó szerinti értelmezésükhöz.” (Ricoeur 1975/1995: 109).

A példázatok fő témája észrevételem szerint az, hogy gyakran (többnyire) **nem stimmel az emberek elképzelése Istenről**, azaz Isten szeretetének mélységéről. Ami az érdekesség, hogy ezt maguk a hívők igazolhatják vissza éppen azzal, hogy a parabolák értelmezései egymástól annyira eltérőek, akár egymást kizáróak. A szőlőmunkások példázatában azt hitték a munkások, Isten különbséget tesz a korai és a későbbi munkások között. Isten nem tette. A tékozló fiú példázatában a báty jutalmat várt, nem kapott; az öcs ellenben büntetést, de nem kapott. A szőlőmunkások példázata végén a gazda (Isten) nyíltan konfrontálódott az emberekkel, megfogalmazta, hogy azért gonoszok a korai munkások, mert nem tetszik nekik Isten jósága (önmaguk gonoszságát projiciálták Istenre):

„Én pedig ennek az utolsóknak is annyit akarok adni, mint neked. Hát nem szabad-e nekem a magaméval azt tennem, amit akarok? Vagy a te szemed azért gonosz [önző], mert én jó vagyok?” (Mt 20:13–15).

A tálumok példázatában szintén nyíltan akörül keletkezik a konfliktus, hogy milyen az emberek istenképe. Kiderül, a szolga mit gondol uráról: kemény, igazságtalan, kiszámíthatatlan – akitől félni kell: „Uram, tudtam, hogy te kemény ember vagy, aki ott is aratsz, ahol nem vetettél, és ott is begyűjtöd a termést, ahol nem plántáltál. Félelmemben azért elmentem, és elástam a te talentumodat a földbe, íme, megvan, ami a tied” (Mt 25:24–25).

Ha más a példázatok értelmezése, más lesz a gyakorlati életre való következtetés és a saját életre való vonatkoztatás is. „... megerősítjük J. Jeremias fontos felismerését, hogy ti. a parabolák némelyike – vagy többsége – annak védelmében és igazolására hangzik el, ahogy Jézus a vámosokkal, az utcanőkkel és a farizeusokkal szemben viselkedik.” (Ricoeur 1975/1995: 111). A parabolák elsődleges funkciója istenképünk kiigazítása lehet, valamint a példázatokból áradó szeretet, remény, kegyelem lelki gyógyító hatása.

Grzegorz BUBAK (Zakład Filologii Węgierskiej, Uniwersytet Jagielloński, Kraków)

Druga złota era kina węgierskiego i jej rola w kulturze światowej

A magyar film második aranykora és annak szerepe a világkultúrában

Powszechna staje się opinia, że kinematografia węgierska przeżywa okres świetności, ostatnio w takiej kondycji była kilka dekad wstecz. Rzadko spotykane uznanie zarówno krytyki, jak i publiczności dotyczy tzw. kina artystycznego i tego bardziej popularnego. W tekście tym autor wskazuje na przyczyny licznych sukcesów filmów węgierskich na całym świecie oraz zastanawia się, jak współczesne kino węgierskie funkcjonuje w

kulturze ogólnoŝwiatowej. Głównie kwestie dotyczą tego, co zmieniło się w przeciągu ostatnich dekad, że kinematografia postrzegana jako hermetyczna, trudna w odbiorze, zyskuje tak ogromną popularność i uznanie.

Mária DÁVID (Ministerstwo Handlu Zagranicznego i Spraw Zagranicznych, Instytut Balassiego, Budapeszt)

Eldúdolom, kik vagyunk

Zanuccę, kim jesteŝmy

88 éve írta Kodály Zoltán a gyermekkórusok kapcsán: „Nélkülözhetetlen segédeszköze az igazi nyelvtanulásnak: az illető nyelven énekelni és az idegen nyelv jellemét zenéjéből is megismerni.” Ez a segédeszköz a magyar mint idegen nyelv tanítása során is rendkívül eredményesen alkalmazható. Jómagam több mint három évtizede élek vele – a Balassi Intézetben egyetemi előkészítőre, magyarságismereti képzésre, illetve nyelvtanfolyamra járó külföldi diákokat, valamint Poznańban magyar szakos lengyel hallgatókat tanítva.

Előadásomban bemutatom, milyen módszereket vehetünk igénybe annak érdekében, hogy a kiválasztott legnépszerűbb magyar népdalokat, ill. népies dalokat órai felhasználásra megfelelően előkészítsük. Egy felmérésem által szó esik majd arról is, mennyire tartják fontosnak a tankönyvírók a népdalok nyelvkönyvekbe való felvételét.

Említést teszek arról, hogyan világhatunk rá a népdal és a nóta közti különbségre a minden idők 12 legjobb magyar filmje közé sorolt *Körhinta* segítségével. A nóta, ill. népies műdal kapcsán felidézem volt egyetemi tanáromnak, Nádasdy Ádámnak a magyar nótáról szóló – sokakat ámulatba ejtő, némelyeket megdöbentő – kultúrantropológiai előadásait.

Szót ejtek a farsangi, márc. 15-i, okt. 23-i, illetve karácsonyi rendezvényeinken énekelt dalokról, zenékről, továbbá a – mohácsi, hollókői, egri, erdélyi, pannonhalmi – tanulmányi kirándulásainkra összeállított dalcsokokról, valamint a születés- és névnapjaink köszöntőkről is.

Felmérhetetlen hozadéka van a népdalnak, hiszen Arany Jánost idézve:

„egyszerű dal, édesdeden ömlő
– Tiszta remekké magába' szülemelő –”,

s diákjaink számára is élményt jelent egy-egy népdal közös eléneklése. Újra meg újra megtapasztalom, mennyire meggyorsítja a nyelvelsajátítást az ének, a zene.

A dalok közösségformáló szerepe felbecsülhetetlen, s ezen túl számtalan kulturális ismeretanyagot is hordoznak. Nem véletlenül nevezte a népdalt Kodály az egész magyar lélek tükrének, a népzenei hagyományt pedig anyanyelvünkhöz hasonló értéknek.

Dorota DZIEWOŃSKA-KISS (Katedra Polonistyki, Uniwersytet im. Loránda Eötvösa, Budapeszt)

Wartościowanie pojęcia świnią w polskiej i węgierskiej frazeologii

A disznó fogalmának értékelése a lengyel és magyar frazeológiában

Językowy obraz świata jest tworem specyficznym dla każdej wspólnoty kulturowej. Każdy naród posiada własne obyczaje, tradycje wyobrażenia na temat otaczającej go rzeczywistości. Formułuje swoje skojarzenia, opinie w pojmowaniu świata, ma przez siebie wykreowany językowy obraz świata, który zamknięty jest w ramach tejże kultury. Utrwalając w języku własny światopogląd, człowiek ocenia i wartościuje wszystko to, co go otacza. Oceny i wartościowanie wynikają z antropocentrycznego spojrzenia na świat. W niniejszym artykule na podstawie analizy zebranych frazeologizmów podejmiemy próbę rekonstrukcji obrazu świni w języku polskim i węgierskim, poruszymy problem użycia tego pojęcia w aspekcie społeczno-kulturowym i jego wpływ na relacje międzyludzkie.

Csilla GIZIŃSKA (Katedra Hungarystyki, Uniwersytet Warszawski)

A mindennapiság poézise a kortárs magyar drámában –

– leginkább az utóbbi években Lengyelországban is megjelent drámai művek alapján

Poezja codzienności we współczesnym dramacie węgierskim –

– również na podstawie dramatów wydanych w ostatnich latach w Polsce

Előadásomban arra keresem a választ, vajon a kortárs magyar drámában felfedezhető-e egyértelműen érvényesülő tendenciaként a hétköznapiság ábrázolása.

Lengyelországban úgy a rendszerváltás előtt, mint az azt követő időszakban bemutatott darabok recepciójában egyértelműen kimutatható, hogy éppen azok a darabok arattak sikert az eltéró színházi hagyományhoz szokott lengyel közönség körében, amelyek nie a formai játéka, nie a színházesztétikai kísérletek helyezették a hangsúlyt, hanem a kisember absurd valóságának mindennapi problémáit láthatta a néző viszont színpadon, fűszerezve azt groteszk iróniával, lesújtó nyelvi humorral vagy éppen megemelve a valóságot stilizált költői nyelvezettel. A kortárs magyar dráma erénye, hogy hitelesen rögzíti a rossz társadalmi közérzetet a munkanélküliség, a tradícióval együtt egzisztenciáját is elvesztett vidék, a vidék-főváros konfliktus, a családok szétesése, az egyén végső elmagányosodásának tematizálásával. Teszi mindezt olyan színházi valamint nyelvi eszközökkel, melyeknek köszönhetően sikerül elkerülnie a publicisztikai felhangot. A hétköznapiságon keresztül a 21. századi ember létkondíciójának legfontosabb kérdéseire keresi a választ.

Marcin GRAD (Katedra Hungarystyki, Uniwersytet Warszawski)

Dwoje Węgrów nad Wisłą. Polska oczami Pétera Ruffyego i Évy Sebők

Két magyar a Visztulánál. Lengyelország Ruffy Péter és Sebők Éva szemével

Wśród licznych dowodów zainteresowania węgierskich pisarzy i dziennikarzy Polską lat pięćdziesiątych, sześćdziesiątych, siedemdziesiątych i osiemdziesiątych są między innymi dwie książki – reportaże literackie: „Varsói hajnal” Pétera Ruffyego (wyd. 1961) oraz „Lengyel teakeverék” Évy Sebők (wyd. 1978). Ruffy i Sebők przedstawiają węgierskim czytelnikom barwny obraz Polski, zaznajamiając ich z polską historią i kulturą. Ich reportaże mają nie tylko walory poznawcze, ale i dużą wartość literacką.

W swoim referacie chciałbym skupić się na tym, w jaki sposób autorzy przedstawiają życie polskiego społeczeństwa w tamtym okresie i w jaki sposób odnoszą się do historii naszego kraju – ze szczególnym uwzględnieniem okresu II wojny światowej i powojennej odbudowy kraju.

Ryszard GRZESIK (Instytut Sławistyki, Polska Akademia Nauk, Poznań)

Attyla, Świętopełk i inni, czyli bohaterowie węgierskiej mitologii historycznej w wiekach średnich

Attila, Świętopełk és mások, avagy a magyar történelmi mitológia hősei a középkorban

W referacie spróbuję przedstawić osoby, jakie przewijają się przez najwcześniejsze dzieje Węgrów i Węgier w średniowiecznych kronikach powstałych w tym kraju. Część z nich, jak np. Attyla, trwale weszła do kanonu węgierskich bohaterów narodowych, inne, jak Świętopełk, stały się wyznacznikiem odrębności Słowaków zamieszkujących północną część Królestwa i należą dziś do bohaterów Słowacji. Bohaterowie kronik, będący postaciami z naszego punktu widzenia literackimi, byli zarazem osobami realnie istniejącymi lub osnutymi na realnych biografiiach (jak Menumorout). Jako historyka interesuje mnie, czy w opowiadaniach o przeszłości zachowały się ślady realnych wydarzeń. Moja odpowiedź brzmi pozytywnie – wydaje mi się, że znaczna część opisów „zajmowania ojczyzny” (*honfoglalás*) odbija kontakty Węgrów z przedstawicielami Moraw, pierwszego trwałego państwa zachodniosłowiańskiego, którego późniejsze Węgry zdają się być współdziedzicem.

Anna GRZESZAK (Katedra Hungarystyki, Uniwersytet Warszawski)

Czy warto jeszcze porównywać język węgierski z językiem polskim?

Érdemes-e még összehasonlítani a magyar nyelvet a lengyellel?

Złoty okres badań kontrastywnych prowadzonych w Polsce i na Węgrzech to lata 70. i 80. ubiegłego wieku. Wychodząc z założenia, że trudności w nauce języków obcych są spowodowane w pewnej mierze interferencją języka ojczystego, rozpoczęto tropienie i opisywanie różnic między językami. Ze zrozumiałych względów w obu krajach takie badania podjęto przede wszystkim w odniesieniu do powszechnie nauczanych języków, między innymi angielskiego, niemieckiego i rosyjskiego.

W latach 70. rozpoczęto też badania nad różnicami między językiem węgierskim a polskim. Początkowo porównywano przede wszystkim systemy fonologiczne obu języków. Z czasem obszar badań został poszerzony o zagadnienia dotyczące morfologii, składni, leksyki oraz tekstu. Publikacje, w których przedstawia się różnice między oboma językami, są rozproszone. Nie wszystkie wyniki badań prowadzonych w tym zakresie są powszechnie znane w środowisku polskich hungarystów. Co zbadano do tej pory? Które obszary cieszyły się największą popularnością wśród badaczy? Jak można wykorzystać to, co zostało zbadane, w nauczaniu języka

węgierskiego Polaków? Czy warto jeszcze porównywać te języki? Celem wystąpienia jest próba odpowiedzi na te pytania.

Rita HEGEDŰS (Instytut Sławistyki, Uniwersytet Humboldtów w Berlinie)

A kis nyelvek hozadéka/jelentősége a nyelvészeti diszciplínában

Wkład/znaczenie małych języków w dziedzinie językoznawstwa

A kis, ill. ritkán oktatott nyelvek a Bologna-rendszer vesztesei. Bár jogaik az Európai Unió által deklaráltan biztosítva vannak, a gyakorlat azt mutatja: mégis háttérbe vannak szorítva. Az egyetemi és akadémiai szférát a hasznosság és gazdaságosság elve mozgatja, ez alól csak néhány különleges/egzotikus nyelv kutatása kivétel. Tehát úgy tűnik, sokkal hasznosabb egy lingua francát választani a tudományos kommunikációra, ahelyett, hogy fáradságos munkával tanulnánk a kis nyelveket. Mégis hogyan lehetséges megmenteni a kis nyelveket a tanítás és tanulmányozás számára?

Az indoeurópai nyelvek nagy előnye, hogy egymással tipológiai rokonságban állnak. Ez az előny azonban könnyen a visszájára is fordul, mivel a nyelvészeti megközelítés ezáltal könnyen válik szegényessé, egyoldalúvá. A tipológiailag különböző nyelvek épp sajátos struktúrájuk okán segíthetnek e probléma megoldásában, a nyelvi tények és a nyelvhasználat leírását új perspektívába helyezhetik.

Előadásomban szeretnék vázolni egy tervezett projektet, amelynek segítségével előtérbe kerülhet a kis nyelvek "haszna" az oktatásmódszertan és a kontrasztív kutatások területén.

Henryk JANKOWSKI (Katedra Studiów Azjatyckich, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

A magyar mint egy igés nyelv

Węgierski jako język czasownikowy

A magyar igék képezhetőek névszókból, pl. *magáz, kettőz, zöldül*, és egyéb szófajokból, olyanokból mint a névutók, pl. *ellenkezik, ellenez*, vagy indulatszók, pl. *jajgat*. Ha a magyar igeképzést és igehasználatot egyes más nyelvekbeliekkel hasonlítjuk össze, látjuk, hogy ezek nyelvtani, jelentéstani és pragmatikai szinten sok kategóriát alkotnak és a kategóriákon belül nagy produktivitást mutatnak. Például, a világ nyelveiben viszonylag gyakoriak a hasonlító igék (simulative verbs), olyanok mint 'úgy tesz, mintha', viszont elég ritkák a foglalkozást jelző igék, pl. *színéskedik, tanítóskodik*.

A pragmatikai igegazdagság azt jelenti, hogy egy igejelentés vagy jelentéskategória nem talál akadályt a nyelvhasználatnál. Ez jól látható, ha a magyar igéket a lengyel igékkel vetjük össze. Miközben egyes esetekben mind a magyar, mind a lengyel elméletileg engedélyez egy bizonyos igehasználatot, a pragmatikai szempontok sokszor gátolják a gyakorlati használatot a lengyelben.

Karolina KACZMAREK (Zakład Filologii Ugrofińskiej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

***Wpływ dyskursu społeczno-kulturowego
na tłumaczenie terminów prawnych w polsko-węgierskiej parze językowej***

A társadalmi-kulturális diszkurzus hatása a jogi terminusok fordítására lengyel-magyar viszonylatban

Prawo reguluje różne obszary życia społecznego. Niekiedy obejmuje ono kwestie, które są stosunkowo drażliwe, stanowiące społeczne tabu, trudne do wyrażenia językowo ze względów emocjonalnych. Tego rodzaju tematyka wiąże się często z problematyką życia, śmierci, z seksualnością człowieka czy też jego zdrowiem. W referacie omówione zostaną sposoby wyrażania tego rodzaju treści w tekstach prawnych w języku polskim i węgierskim oraz wynikające z tego propozycje ekwiwalentów translacyjnych. W szczególności wskazane zostanie, w jaki sposób stosuje się w języku prawnym terminologię zaczerpniętą z innych dziedzin nauki, na przykład medycyny oraz wyrażenia z języka literackiego czy potocznego, między innymi z wykorzystaniem takich narzędzi językowych jak metafory, eufemizmy czy archaizmy.

Paweł KORNATOWSKI (Zakład Filologii Ugrofińskiej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

A magyar szó Bańcerowski morfológiai tipológiájának tükrében

Wyraz węgierski w świetle typologii morfologicznej Bańcerowskiego

Az előadás tárgya Jerzy Bańcerowski *Wyraz w ujęciu morfologiczno-typologicznym (A szó morfológiai-tipológiai megközelítésben)* c. cikkébe foglalt egyetemes paraméterezéshez kapcsolódik. A cikkében bemutatott morfológiai dimenziók állománya egyrészt általános nyelvi jellegű, így lehetővé teszi annak újrafogalmazását minden természetes nyelvre, másrészt nyílt, ennélfogva kiegészülésekre is alkalmas. E próba minden bizonnyal a magyar nyelvre való vonatkoztatást is megérdemli. Az előadás tartalma a magyar nyelv szempontjából néhány vitásabbnak mutakozó alaktani kérdésre koncentrálódik.

Ilona KOUTNY (Zakład Filologii Ugrofińskiej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Szemantikai viszonyok és a szótári szerkezet

Stosunki semantyczne a struktura słownika

A gondolatok szavakká válása nyelvenként más, pl. ugyanaz a fogalom megjelenhet különböző szófajokban (pl. *szomjas, chce mu się pić, a soif*). Az egyik nyelvben a szóképzés összekapcsol bizonyos fogalmakat, még másokban a szavak kevésbé mutatják a fogalmi kapcsolatokat. A szóbokrok megjelenhetnek a szótárszerkezetben, s könnyíthetik a szavak elsajátítását is. A magyar nyelvben ennek különösen fontos szerepe van. A szinonimák, kollokációk és frazémák mind kiegészítik egy adott szó képét.

Az előadás bemutatja, hogy mit képes az ábécérendes szótár ezekből a kapcsolatokból felvenni és egy olyan tematikus szótárszerkezet, mely figyelembe veszi a fogalmak közötti hierarchikus és asszociatív kapcsolatokat, valamint lehetséges eseményszerkezeteket.

István KOVÁCS (Instytut Historii, Węgierska Akademia Nauk, Budapeszt)

Udział Polaków w powstaniu węgierskim 1848 r. na przykładzie losów pewnego rodzeństwa

Lengyelek részvétele az 1848-as magyar szabadságharcban egy testvérpár sorsán keresztül

W 1986 roku przetłumaczyłem na język węgierski *Pamiętnik jenerała Wysockiego dowódcy Legionu Polskiego na Węgrzech z czasu kampanii węgierskiej w roku 1848 i 1849*, który w załączniku zawiera listę ponad tysiąca legionistów i honwedów przebywających w Szumli na terenie Imperium Osmańskiego. Od tego czasu zajmowałem się intensywnie badaniem i opracowywaniem życia i działalności polskich uczestników Wiosny Ludów na Węgrzech. Poza węgierskimi archiwami przeprowadziłem pracę badawczą między innymi w lwowskim Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym oraz w zbiorach Biblioteki Ukraińskiej Akademii Nauk im. Stefanyka (dawniejszego Ossolineum), w wiedeńskim Archiwum Wojennym oraz Haus-, Hof- und Staatsarchiv, w archiwach kórnickim, lubelskim, w warszawskim Archiwum Głównym Akt Dawnych, w krakowskiej Bibliotece Czartoryskiej, we wrocławskim Ossolineum, w miejskim archiwum koszyckim oraz w preszowskim Archiwum Państwowym na Słowacji.

W wyniku tej trzydziestoletniej pracy opracowałem życie i działalność 3415 legionistów, honwedów i emisariuszy. Ich biogramy zawiera słownik biograficzny wydany w Krakowie rok temu pt. *Honwedzi, emisariusze, legionieści*. Słownik ten zawiera ponad 140 zdjęć legionistów i honwedów oraz kilkudziesięciu ich tablic pamiątkowych i nagrobków. Korzystając z ich zdjęć w swoim wykładzie zaprezentuję działalność braci Burchardów – Gustawa i Juliana, pochodzących z Preszowa. Tym bardziej, że Leon Noel, potomek Juliana Burcharda, osiadłego po tłumieniu powstania we Francji, odegrał ważną rolę w historii dwudziestowiecznej Polski.

Ildikó KOZÁK (Katedra Hungarystyki, Uniwersytet Warszawski)

A magyar szólások és közmondások tanításának néhány felmerülő kérdése a Varsói Tudományegyetem lengyel hallgatóinak a képzése során

Problematyka nauczania węgierskich powiedzeń i przysłów polskich studentów na Uniwersytecie Warszawskim

A szólások és a közmondások az általános műveltségnek és a nyelvnek szerves részét képezik, ezért ezek megértése és használata az idegen nyelvet tanulók számára elkerülhetetlen. Ez a feladat, vagyis a magyar

szólások és közmondások elsajátítása kihívást jelent mind a lengyel hallgatóknak, mind a nyelvtanároknak. Több kérdés is felmerülhet ezzel a problémával kapcsolatban: hány magyar szólást és közmondást kell (meg)ismerniük a hallgatóknak és melyek legyenek ezek?; mikor, hogyan és miből/milyen anyagokból tanítsák a tanárok ezeket?

Érdeemes szemügyre venni ebből a szempontból a magyart mint idegen nyelvet tanulók számára készült nyelvkönyvek anyagát is, valamint azt, hogy hogyan vélekednek a Varsói Tudományegyetem Magyar Filológiai Tanszékének a hallgatói a frazeológia tanításáról a nyelvórákon.

Mária LADÁNYI (Katedra Językoznawstwa Stosowanego, Uniwersytet im. Loránda Eötvösa, Budapest)

A jelentés szerepe a nyelvtanban és a nyelvtan tanításában

Rola znaczenia w gramatyce i jej nauczaniu

A nyelv a formális nyelvelméletek felfogásában egy algoritmikus jellegű készülék, amelyben a szabályos és megjósolható formák leírása kapja a főszerepet. Ebben a keretben a nyelvten önkényes szabályrendszerként jelenik meg, amelyben a jelentés másodrendű, a szabályok tartalmilag motiválatlanok, és nincs kapcsolat a nyelvten és a nyelvhasználat között. Egy formális keretű nyelvten így nem ad esélyt a nyelvtenulóknak arra, hogy a szabályos mintázatok mögött tartalmi összefüggéseket fedezzenek fel, és hogy a nyelvtenet összekössék a nyelvhasználattal – mindezek miatt a nyelvten a nyelvtenulók számára elidegenedetté válik.

A funkcionális kognitív nyelvelmélet a beszédpartnerek közös jelentésképzésére teszi a hangsúlyt. E felfogás szerint a nyelv a világról alkotott nyelvi/kognitív reprezentáció, a nyelvteni jelenségeket tartalmi, jelentésbeli összefüggések motiválják. Ebben a keretben nemcsak a lexikai, hanem a nyelvteni egységek alapjelentésére is jellemző a tapasztalati alapúság és a fogalmi jelleg – azaz a nyelvten a kognitív reprezentáció része, és a lexikonhoz hasonlóan fogalmi/szemantikai alapú. A grammatikai egységek azonban a lexikai egységekhez képest nem annyira magukat a tapasztalatokat, mint inkább a tapasztalatok struktúráját ragadják meg fogalmilag, mégpedig a lexikai egységeknél jóval sematikusabban. Az előadás a fentiek alapján, főként Talmy (2000) kategóriái szerint – két jelenség, a főnévi számkategória és az igei aspektus kapcsán – azt szeretné bemutatni, hogy hogyan foghatók meg a nyelvteni összefüggések mögötti fogalmi/jelentésbeli összefüggések, amelyeket fel lehet használni a nyelvten tanításában.

Gábor LAGZI (Ambasada Republiki Węgierskiej, Warszawa)

Jerzy Giedroyc és Magyarország

Jerzy Giedroyc i Węgry

Az előadás két emigráns, Jerzy Giedroyc és Gömöri György együttműködését vizsgálja. A lengyel emigráció legfontosabb politikai-kulturális folyóiratának számító, a Párizsban kiadott és Giedroyc által szerkesztett "Kultura" magyar vonatkozású írásainak döntő többsége az 1956-os menekült, Gömöri György nevéhez fűződik. Az irodalomtörténet-műfordító-költő Gömörinek köszönhetően a "Kultura" hasábjain a magyar tematika rendszeresen jelen volt. Giedroyc és Gömöri együttműködése mindkét félnek előnyös volt: a Szerkesztő egy megbízható, közép-európai valóságban jártas szerzőnek adhatott helyet, míg az Instytut Literacki kiadványainak híre és tartalma eljutott a magyar emigráció és az angolszász tudományos élet lapjaihoz. Jerzy Giedroyc és Gömöri György több évtizeden átívelő együttműködése a második világháború utáni magyar-lengyel kapcsolatok egyik eddig kevésbé ismert része.

Ilona LECHNER (Katedra Filologii, Zakarpacka Wyższa Szkoła Węgierska im. Franciszka II Rakoczego, Berehowo; Językoznawcze Studium Doktoranckie, Uniwersytet im. Loránda Eötvösa, Budapest)

Neologizmusok a kárpátaljai magyar anyanyelvű fiatalok nyelvhasználatában

Neologizmy w słownictwie węgierskojęzycznej młodzieży zakarpackiej

A nyelv dinamikus voltából adódóan minden korban jelennek meg újszerű lexémák, frazémák a különböző nyelvekben. Nem kerüli el ez a fejlődési tendencia a magyar nyelvet, valamint annak egyik nyelvváltozatát, a Kárpátalján beszélt magyar nyelvet sem. A neologizmusok megjelenése egy nyelvben akkor válik indokolttá, ha a társadalmi, tudományos, kulturális életben végbemennek azok a változások, melyek új dolgok elterjedéséhez vezetnek, ezáltal felmerül az igény az új dolgok megnevezésére. A megnevezési folyamat a beszélők, a nyelvi

közösség tagjai számára nem jelent gondot, hiszen a beszédprodukción és a percepción során végbemenő kognitív folyamataink révén képesek vagyunk újszerű kifejezéseket alkotni és megérteni.

Előadásomban egy a kárpátaljai magyar fiatalok körében végzett kérdőíves kutatás eredményeit mutatom be. Elsősorban arra keresem a választ, hogy a Magyarországon beszélt magyar nyelvben használt neologizmusok ismertek-e a kárpátaljai fiatalok nyelvhasználatában. Másodsorban azt vizsgálom, hogy milyen mértékben nyújt segítséget a szövegkörnyezet a kifejezések értelmezési folyamatában.

Sára MAGYARY (Chrześcijański Uniwersytet Partium, Oradea)

A magyar nyelv és hungarológia tanítása a romániai tantervek tükrében

Nauczanie języka węgierskiego i przedmiotów hungarystycznych w świetle programów studiów w Rumunii

Előadásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy az érvényben lévő romániai tantervek, amelyek a magyar mint idegen nyelv (helyenként fakultatív magyar) oktatását szabályozzák, milyen tartalmi és módszertani mutatók mentén építkeznek, illetve reflektálnak-e az aktuális társadalmi igényekre. Célom bemutatni azokat az oktatástervezési dokumentumokat, amelyek szabályozzák jelenleg a magyartanítást, illetve ezek tartalmi elemzésén keresztül kívánom vizsgálni a szabályozás és a tanítási gyakorlat kapcsolatát. További kutatási módszerem az aktív résztvevői megfigyelés, melynek keretében magyartanító gyakorló pedagógusok iskolai munkájára reflektálok. Elméleti keretként használom Gyay Béla és Nádor Orsolya (1998), Magyari Sára (2005; 2006; 2015; 2017) és Péntek János (1999) munkáit.

Anita MÁRKU (Centrum Badań Językoznawczych im. Antala Hodinki, Zakarpaska Wyższa Szkoła Węgierska im. Franciszka II Rakoczego, Berehowo)

Nyelvi kreativitás és többnyelvűség a kárpátaljai magyarok internetes nyelvhasználatában

Kreatywność językowa i wielojęzyczność w języku internetowym Węgrów zakarpaccich

Amikor az internet és a közösségi média egyre nagyobb tömegeknek vált hozzáférhetővé, egyre többen kezdték kutatni azt, hogy mi jellemzi a felhasználók viselkedését a digitális térben. A korai kutatások csakúgy, mint az internetes nyelvhasználat vonatkozásában egy egyedi és új regiszter megjelenését, az identitás vonatkozásában is merőben új identitástípus (online/virtuális/digitális), új személyiség konstruálásának lehetőségét vizionálták. Ma már a kutatások nem „új” regiszter leírására koncentrálnak, hanem sokkal inkább a nyelvi kreativitás felől, a többnyelvűség vonatkozásában és a multimodalitás (pl. kép-szövegek) felől közelítenek az internetes nyelvhasználat sajátosságaira.

Az előadásban a kárpátaljai magyar internethasználók közösségi portálról gyűjtött diskurzusain keresztül mutatom be a mai magyar nyelv sajátosságait a kárpátaljai beszélők körében, s azt, hogy használnak-e kétnyelvűségi jelenségeket (lexikai kölcsönzések, kódváltások) az internetezők, s miért nevezhető ez kreatív nyelvhasználatnak. Röviden kitérek arra is, hogy ezeken a kontaktus-jelenségeken keresztül hogyan nyilvánul meg az identitás egy-egy eleme a digitális térben.

Orsolya MARÓTI (Ministerstwo Handlu Zagranicznego i Spraw Zagranicznych, Instytut Balassiego, Budapest)

A pragmatikai kompetencia jelentősége a magyar mint idegen nyelv oktatásában

Znaczenie kompetencji pragmatycznych w nauczaniu języka węgierskiego jako obcego

A pragmatikai kompetencia fejlesztésével ma már a magyar mint idegen nyelvi órákon is egyre többet foglalkoznak a tanárok. Az elvárások, azaz a valós nyelvhasználat oktatása, illetve a szociopragmatikai helyesség azonban folyamatosan újabb és újabb kutatási területekre irányítják a figyelmünket. Az alkalmazott nyelvészeti eredmények beépítésével, megfelelő tananyagok fejlesztésével biztosíthatjuk, hogy a magyarul tanulók sikeres nyelvhasználók is legyenek.

Az előadás a jelenlegi és jövőbeli hungarológus diákok interkulturális kompetenciájának részeként elsajátítandó pragmatikai ismeretek köréről igyekszik képet nyújtani.

Julianna NAGY (Zakład Filologii Węgierskiej, Uniwersytet Jagielloński, Kraków)

A nyelvi játék reprezentációja Varró Dániel költészetében

Kalambury językowe w poezji Dániela Varró

A kortárs költészet egy újfajta nyelvi változást hozott a magyar irodalomba. Ez nem azt jelenti, hogy a korábbi „hagyományos” költészetnek tulajdonított értékek, vívmányok eltűntek volna, hanem egyfajta újraértelmeződés történt, illetve a költészet konvencionálisnak mondható kerete még jobban kitágult. Vagyis nyelvileg, tematikailag alakult át a költészet, de tudatosan vissza-, visszanyúlt a korábbi költeményekhez. A kortárs költészet jól reprezentálja a mai magyar nyelvben levő átalakulást, reflektál azokra. Így amikor ezeket a verseket olvassuk, olyannak érezzük, mintha a mindennap használt beszédnek lennének fültanúi, vagy még se?

Előadásomban a költészet nyelvi lehetőségeinek kiaknázását vizsgálom Varró Dániel költészetében. Verseinek témája a mai emberi létnek a leképződései. Nyelvében mindennapi, azonban rímelésben, ritmusában követi a hagyományokat. Kiemelésre kerülne például az Email című verse, – mely a mai szerelemet jeleníti meg – összehasonlítva Radnóti *Levél a kedveshez* c. költeményével. A gyerekeknek szánt költeményei is a vizsgálat tárgyát képeznék (mint például: *a Hetvenkedő*, vagy a *Kisteső*). Azt gondolhatnánk, hogy elsősorban a gyerekverseiben nyilvánul meg a szavak játéka, azonban ennél sokkal többről van szó. A nyelvi játék több szemantikai szinten valósul meg: szavak, mondatok, és az egész kontextus szintjén. Olyan szavakat használ, melyeket az átlagolvasó is jól ismer. Ettől lesznek versei különlegesek, a laikus és a szakavatott olvasó számára is érdekesek.

Előadásomban a magyar költészet mai helyzetét vázolnám fel, fókuszálva annak nyelvi változásaira. Nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy a költészetben a gondolkodás, a kultúra reprezentálódik, ebből következően ezek a művek a magyar lélek lenyomatai. Így amikor magyar nyelvet, kultúrát, irodalmat tanítunk megkerülhetetlen a kortárs költészet.

László Kálmán NAGY (Zakład Filologii Węgierskiej, Uniwersytet Jagielloński, Kraków)

Elmaradt katarzis vs. hungaropessimizmus? Gondolatok Potozky László regényeiről

Spóźnione katharsis vs. hungaropesymizm? Rozmyślania nad powieściami László Potozkyego

Az „Y” generációhoz tartozó, Romániában született magyar író születési dátuma (1988) szinte szimbolikus. A szociológusok és a marketing-elemzők egyértelműen ehhez a nemzedékhez sorolják az 1980–1995 között születetteket. Közép-kelet-európai viszonylatban, azaz a mi régióinkban bekövetkezett rendszerváltás tükrében a múlt század nyolcvanas éveinek vége még különlegesebb cezúrát jelent. Potozky László és kortársai személyesen nem tapasztalták meg sem a létező szocializmus (vagy a Romániában attól is igen eltérő Ceaușescu-rezsim) világát, sem pedig rendszerváltási katarzist, vagy éppen annak elmaradását. Emiatt más a jelenlegi valósághoz való viszonyuk is, mert a rendszerváltás nem jelent kiindulási alapot.

A referátum elsősorban Potozky két regényét veszi nagyító alá, az *Éles*, valamint az *Égéstermék* c. műveket, amelyek a legfrissebb kortárs magyar irodalom tárgykörébe tartoznak (megjelenés: 2015, 2017). Az előbbi a még a Potozkyknál is fiatalabb nemzedék, a „Z” generáció problémáival foglalkozik, illetve ezt a nemzedéket állítja görbe tükör elé. A második negatív utópia egy közép-kelet-európai forradalomról. Mindkét regény az bizonyítja, hogy a kortárs irodalom legifjabb képviselői közt is akadnak szerzők, akik a „nemzet lelkiismereteként”, az aktuális politikai kurzusnak mintegy ellentmondva rombolják a „büszke és erős magyar nemzet” utóbbi időszakban doktrinálissá váló mítoszát. Bár az utópia cselekménye egy nem megnevezett országban játszódik, a regényben ugyanúgy egyértelmű utalásokat találunk az aktuális magyarországi / közép-kelet európai lét egzisztenciális és politikai viszonyaira, mint ahogy Dragomán György könyveiből megismerhető a rendszerváltás előtti Románia légköre.

Lenka NÉMETH VÍTOVÁ (Zakład Komparatystyki Literackiej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Literatura a kultura węgierska w literaturoznawczym kształceniu polonistów

A magyar irodalom és kultúra lengyel szakos egyetemi hallgatók irodalomtatásában

Nagroda Nobla przyznana Imremu Kertészowi (2002), węgierska trylogia eseistyczna Krzysztofa Vargi (2008, 2014, 2016), jak również nagrodzony Oscarem film *Syn Szawła* w reżyserii László Nemesa (2015) w ostatnich latach skierowały uwagę publiczności polskiej na dorobek kultury węgierskiej. W kształceniu polonistów – coraz bardziej akcentującym ponadnarodowy kontekst kultury polskiej i umiejętność funkcjonowania w

międzynarodowym otoczeniu społeczno-kulturowym – może popularna ostatnio literatura i kultura węgierska uzyskać istotną pozycję: dostarczając intrygujące przykłady *Innego* (poza wymienionymi np. patriotyzm mieszczański u Sándora Máraiego), jak również zaciekawiające zestawienia intertekstualne (jak np. teksty Pétera Eszterházygo i Pawła Huellego napisane w hołdzie dla Bohumila Hrabala).

Szabolcs NÉMETH (Zakład Filologii Ugrofińskiej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Egy készülő lengyel nyelvű magyar „nyelvkalauz” fejezeteiből

O powstającym polskojęzycznym „przewodniku” nt. języka węgierskiego

Ha egy magyarul tanuló lengyel felnőtt az anyanyelvén szeretne többet megtudni a magyar nyelv rejtelméről – kezdve a hangok kiejtésétől az egyszerűbb és összetettebb nyelvtani szerkezetekig és azok használatáig – nincs könnyű dolga, hiszen a könyvesboltokban kapható (és gyakran elretentő példaként felhozható) társalgási zsebkönyveken, valamint Pontifex Zsuzsa *Teach Yourself Hungarian* lengyel nyelvű átdolgozásán kívül (Pontifex Zsuzsa: *Ucz się sam. Język węgierski dla początkujących*) Eugeniusz Mroczo *Zwięzła gramatyka języka węgierskiego* c. munkája az egyetlen nyelvtan lengyelül. Éppen ezért elhatároztam, hogy készítek egy lengyel nyelvű „nyelvkalauzt”, amely elsősorban a magyar szakos egyetemi hallgatók igényeit hivatott kielégíteni. A kis kötetben a legfontosabb nyelvtani, pragmatikai jelenségeket veszem sorra (pl. a szükségyszerűség kifejezése a magyar nyelvben), figyelembe véve az oktatás során elengedhetetlen módszertani megfontolásokat. Előadásomban a kötet koncepcióját, továbbá néhány témakört szeretnék bemutatni.

Andrea PAP (Wydział Nauk Humanistycznych, Uniwersytet im. Loránda Eötvösa, Budapest)

Udvariasság a magyar és a magyar mint idegen nyelvben pragmatikai aspektusból

Grzeczność w języku węgierskim i węgierskim jako języku obcym w ujęciu pragmatycznym

A nyelvi tevékenységet különféle pragmatikai tényezők befolyásolják. A mindennapi interakciók alakulását, azon belül az udvarias nyelvi magatartást is az egyéni kommunikációs célok és a beszédpartner elvárásaihoz való alkalmazkodás irányítják. Egy megnyilatkozás értelmezése mindig az adott kontextustól függ. Az udvariasság viszonyfogalom, amely szerint egy adott nyelvi megoldás udvariassága vagy udvariatlansága az adott kontextusban, a fennálló viszony alapján értelmezhető (Watts 2003, Tátrai 2011, Bianchi 2005).

Az udvarias nyelvi viselkedés tipikus megnyilvánulási módja a bók-válasz kontextus. Az előadás a bókra adott válaszokat tanulmányozza többféle aspektusból. Egyrészt azt elemzi egy magyar nyelvi korpuszon keresztül, milyen módon formálódnak az elismerő megnyilvánulásokra adott válaszok. Másrészt magyar mint idegen nyelvi szempontokat is bevon a vizsgálatokba, bemutatva olasz anyanyelvűek magyar nyelvi megnyilatkozásait. A jelenség kétféle megközelítésével az előadás az udvarias nyelvi kifejezőmód sajátosságaira reflektál.

Az udvarias nyelvi viselkedés a kulturális interakció része, a magyar nyelv és kultúra tanításában is megjelenik. Funkcionális szerepére a magyar mint idegen nyelvi tankönyvek is rámutatnak, kiemelve az udvariasság kifejezésére szolgáló grammatikai formákat és funkciókat. Az előadás röviden ismerteti az udvariasság nyelvi eszközeinek tanítását néhány tankönyv alapján.

Dániel PAP (Zakład Filologii Ugrofińskiej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

A szórend tanítása magyar mint idegen nyelv órán

Nauczanie szyku wyrazowego na zajęciach z języka węgierskiego jako obcego

Előadásomban a magyar nyelv szórendjével és annak a magyar mint idegen nyelv órán történő tanításával foglalkozom, különös tekintettel az igekötő mondatbeli helyére. A magyar nyelv nyelvtana sok tekintetben különbözik más nyelvektől, nincs ez másként a szórend esetében sem. Ezért fontos, hogy a nyelvtanuló egy olyan modellt kapjon, amely alapján könnyen átlátja a magyar mondatok felépítését. Előadásomban bemutatom, hogy a generatív grammatika milyen módon elemzi a magyar mondatokat, és megvizsgálom, hogy ezek az eredmények milyen módon használhatók fel a magyar mondatok szórendjének tanításához. A generatív nyelvtan eredményeit követve az igekötőt külön szintaktikai szóként elemzem, amely igekötő–ige szórend esetén a fókuszpozíciót foglalja el. Ez az elemzés a nyelvtanuló számára is használható mondatmodellt eredményez, amelynek segítségével könnyen megjósolható az igekötő mondatbeli helye. Az ige akkor kerül az

ige előtti fókuszpozícióba, ha azt más elem (például kérdőszó, tagadószo, hangsúlyozott mondatrész) nem foglalja el.

Patricia PÁSZT (Zakład Filologii Węgierskiej, Uniwersytet Jagielloński, Kraków)

***Hasonló valóság – eltérő világábrázolás?
Az ezredforduló magyar és lengyel drámairodalmának főbb jellegzetességei.***

*Podobieństwo rzeczywistości – rozbieżne wyobrażenia świata?
Charakterystyka węgierskiej i polskiej literatury dramatycznej przełomu stuleci.*

Idén két új kortárs drámaantológia jelent meg magyar és lengyel nyelven. 2017 tavaszán a varsói AdiT Kiadó gondozásában napvilágot látott a Közellenség és más magyar drámák című kötet, novemberben pedig a Polkák. Új lengyel drámák került kiadásra a Kalligram kiadó jóvoltából. Mindkét kötetbe tíz-tíz új színdarab került mai magyar illetve lengyel szerzők tollából. A két antológiában szereplő művek reprezentatív módon hivatottak képviselni az utóbbi tizenöt év lengyel és magyar drámairodalmának legfőbb tendenciát, irányvonalait. Miben hasonlít, és miben különbözik az ezredforduló magyar és lengyel drámairodalma – erre a kérdésre keresem a választ a két friss drámaantológia komparatistikai vizsgálata során.

Krisztina PAULÓNÉ DEME (Katedra Hungaryistyki, Uniwersytet Warszawski)

Információs és kommunikációs technológia (IKT) használata

Zastosowanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych

Az előadásomban azokat az online fellelhető programokat és weboldalakat szeretném kiemelni, amelyeket közvetlen a magyar mint idegen nyelv óra tantermi oktatása során alkalmazhatunk. Gyakorlati használatuk előnyei és hátrányai kifejtése mellett felhasználásukat személyes tapasztalataim tükrében mutatom be, illetve az interaktív előadás során ezekbe a hallgatóság is belekóstolhat.

Szymon PAWLAS (Katedra Hungaryistyki, Uniwersytet Warszawski)

Porównanie węgierskich i polskich nazw wyznań protestanckich

A magyar és lengyel protestáns felekezetek elnevezéseinek összehasonlítása

W wyniku zapoczątkowanej 500 lat temu reformacji ukonstytuowało się wiele wyznań chrześcijańskich, których wierni żyją także na terenach węgierskich i polskich. W swoim referacie przedstawiam genezę i zakres znaczeniowy terminów stosowanych w obu językach dla ich nazwania. Uwzględniam zarówno określenia używane przez samych protestantów, stosowane w oficjalnych nazwach poszczególnych Kościołów (np. "unitariusz"), jak i określenia zewnętrzne (np. "kálvinista"/"kalwin"). Szczególną uwagę poświęcam różnicom w zakresach znaczeniowych polskich i węgierskich konfesjonimów o wspólnym pochodzeniu (np. "ewangelik"/"ewangelik").

Kinga PIOTROWIAK-JUNKIERT (Zakład Filologii Ugrofińskiej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Eksperyment socjograficzny w narracji kobiecej o Zagładzie.

Teréz Rudnóy Szabaduló asszonyok. A szabadság első órája

A szabadság első órája – Szociográfiai kísérlet női elbeszélésformában a holokausztról

Tekst wystąpienia będzie poświęcony legendarnej powieści Teréz Rudnóy *Szabaduló asszonyok. A szabadság első órája* (1947) i jej obecności w literaturze węgierskiej. Nowatorska książka pisarki dowodzi silnego umocowania pierwszej pozagładowej narracji (a prezentowana powieść była pierwszą narracją literacką o doświadczeniu obozów) zarówno w tradycji naddunajskiej prozy, jak i w pisarstwie europejskim. Rudnóy w swoim eksperymencie socjograficznym buduje zupełnie nowy język kobiecej opowieści o doświadczeniu, które bazuje na skrajnych decyzjach moralnych. Wystąpienie będzie służyło pokazaniu kilku możliwości interpretacyjnych książki (od perspektywy socjograficznej po współczesny dyskurs feministyczny).

Zsuzsanna RÁDULY (Katedra Polonistyki, Uniwersytet im. Loránda Eötvösa, Budapest)

Válogatás a mai magyar közbeszéd szókincséből

Wybór współczesnego węgierskiego słownictwa potocznego

Olyan szavakat és kifejezéseket gyűjtöttem össze, amelyek az utóbbi években jellemzik a közszereplők szóbeli és írásbeli megnyilatkozásait. Új szókapcsolatok és szóösszetételek szemantikai elemzését állítom a középpontba, bemutatom az új eponimákat, illetve azokat az idegen nyelvből átvett szavakat, amelyek a leggyakrabban fordulnak elő.

Dóra SITKEI (Wydział Nauk Humanistycznych, Uniwersytet im. Loránda Eötvösa, Budapest)

A kérés beszédaktusáról magyarul tanuló lengyel hallgatók köztesnyelvében

O wyrażaniu prośby w interjęzyku polskich studentów uczących się języka węgierskiego

A beszélőnek különböző eszközei vannak arra, hogy kérését sikeressé tegye: a hallgató véghezvigye, amit kér. Ezen eszközöket többféleképpen lehet csoportosítani (Blum-Kulka–Olshtain 1984): belső és külső módosítók, illetve a kérés negatív oldalát enyhítő elemek, s a kérés sikerességét más módon, például sürgetéssel elérő elemek.

A kutatás során nyílt végű diskurzuskiegészítő tesztre (DCT) 80 fő lengyel L1/magyar L2 hallgató magyar, 40 fő magyar L1 hallgató magyar és 30 fő lengyel L1 hallgató által adott lengyel megnyilatkozásokat vizsgáltam 3+2 kérés-szituációban, amelyek szociopragmatikai tényezőkben, illetve a kérés kirovó fokában (mennyire jogos a kérés), valamint szívességgkérő jellegében különböztek egymástól (Szili 2004). A vizsgált anyagban az enyhítő elemekkel foglalkoztam, s azon belül a belső és külső módosítók használatát figyeltem meg a három beszélői csoportban.

A magyar nyelvi (köztesnyelvi és magyar L1) produktumokban a szintaktikai belső módosítók terén a tud segédige, a hatóige-képző, valamint a feltételes mód és a tagadó kérdő mondatok relatív gyakorisági értékei emelkedtek ki a többi vizsgálati pont közül, melyet követően további megfigyeléseket lehetett tenni a lengyel L1 megnyilatkozásokkal történő összehasonlítással. A külső módosítók (támogató elemek) terén pedig az elnézésekéréssel éltek sűrűn az adatközlők. A vizsgálati eredmények azt mutatják, hogy a köztesnyelvi beszélők megnyilatkozásaikban megközelítik a magyar L1-en kimutatott jellegzetességeket, elszakadva a lengyel L1 produktumokban megfigyelhetőektől.

A jelen kutatás hozzájárulhat a beszédaktus magyar L1-beli jellegzetességeinek leírásához, mindemellett a köztesnyelvi beszélőknek a módosítókat érintő választásait elemezve utat nyithat speciális kommunikációs stratégiáik megfigyeléséhez is.

Anna SOBCZAK (Językoznawcze Studium Doktoranckie, Uniwersytet im. Loránda Eötvösa, Budapest)

A piros és a vörös jelentése egy kérdőíves vizsgálat fényében

Znaczenie piros i vörös w świetle badania ankietowego

A kérdés, hogy vajon a *piros* és a *vörös* ugyanaz a szín, és hogy ugyanaz a jelentésük, már a XIX. század végétől foglalkoztatta a kutatókat, akik azonban nem tudtak megegyezésre jutni (ld. pl. Csapodi 1899, Gárdonyi 1920, Kenedy 1921, Selényi 1948). Áttörést a színnevek kutatásában Berlin és Kay (1969) munkája hozott, amiben a szerzők feltételezték, hogy a magyar nyelv különlegesnek számít, mert két alapszínneve van az angolban *red* névvel jelölt kategóriára: a *piros* és a *vörös*. Ezt a hipotézist, empirikus (pl. MacLaury et al. 1997, Kiss és Forbes 2001), korpusz nyelvészeti (pl. Benczes és Tóth-Czifra 2014), frazeológiai (Koutny 2007) és morfológiai (Papp 2013) módszerekkel is vizsgálták.

A jelen kérdőívalapú kutatást, amelyet az előadásban ismertetek, 2012-ben végeztem, célja a *piros* és a *vörös* konkrét és figuratív vonatkozásainak, illetve a két színnév közötti különbségeknek a feltérképezése. A kutatás alapvetően kiegészíti Kiss és Forbes (2001) kérdőíves eredményeit a *piros* és a *vörös* figuratív jelentésére is összpontosítva, illetve MacLaury et al. (1997) eredményeit, köszönhetően a jelentősen nagyobb számú, azaz 78 adatközlőre támaszkodva. Fontos megjegyezni, hogy a jelen kutatás alátámasztja Benczes és Tóth-Czifra (2014) későbbi korpuszalapú eredményét, amely szerint a magyar nyelvben csak a *piros* számít alapszínneveknek.

Adam SZABELSKI (Instytut Historii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Fundamenty mitu polsko-węgierskiej przyjaźni

A lengyel–magyar barátság mítoszának alapjai

My Polacy operując pozytywnym stereotypem przyjaźni polsko-węgierskiej często staramy się ukryć własną niewiedzę. Wciąż, tak jak przed wiekami, granica Karpat jest dla nas granicą nie tylko geograficzną, ale też mentalną, kulturową, językową. Mimo całej naszej sympatii do „Bratanków” przeciętny Polak ma bardzo nikłe pojęcie o kulturze czy historii Węgier. W tej – jakże gorzkiej – refleksji tkwi ziarno nadziei. Mimo znacznych różnic w wielu sprawach myślimy podobnie i mamy wspólne przekonania. Wynikają one z naszych doświadczeń: pragnienia zagwarantowania jak największej wolności jednostce, przekonania, że monarcha i scentralizowany aparat państwa mogą być opresyjne wobec członków wspólnoty, nieudanych powstań, poczucia zagrożenia ze strony sąsiadów, wreszcie lęku, ale i pewnego zafascynowania światem islamu, wiecznym balansowaniem między Wschodem a Zachodem.

Jednocześnie w moim referacie nie będę mówił o związkach dynastycznych, wymianie handlowej między obu państwami w średniowieczu, węgierskich studentach w Krakowie w XVI w. lub udziale Polaków w Wiośnie Ludów. Pragnę jednak na przykładach z przeszłości zwrócić uwagę na pewne kwestie uniwersalne, które dla polskiego i węgierskiego społeczeństwa są wspólne i tak naprawdę niezależnie od epoki.

Elżbieta SZAWERDO (Katedra Hungarystyki, Uniwersytet Warszawski)

„Syn Szawła” – w polskiej recepcji

A Saul fiának lengyelországi fogadtatása

Węgierska oscarowa produkcja filmowa odbiła się echem zarówno w polskiej prasie drukowanej, jak i artykułach, które zostały opublikowane w Internecie. Część z nich ukazała się jeszcze zanim „Syn Szawła” László Nemesa wrócił ze statuetką z Hollywood. Referat skupi się głównie na artykułach, które znalazły się w drukowanej prasie polskiej, zwróci uwagę na porównania z innymi filmami o Holokauście, których przy okazji recenzji tego węgierskiego filmu nie można było pominąć. Krótko przedstawi także odbiór tego wyjątkowego filmu przez studentów.

Katalin SZILI (Katedra Języka Węgierskiego jako Obcego, Uniwersytet im. Loránda Eötvösa, Budapeszt)

A magyar igekötők tanításáról lengyeleknek (és másoknak) a legújabb aspektuskutatások tükrében

O nauczaniu Polaków (i innych nacji) węgierskich przedrostków czasownikowych w świetle najnowszych badań nad aspektem

Ha a magyar és lengyel nyelvben megjelenő aspektusviszonyokat általánosságban és leegyszerűsítve akarjuk jellemezni, azt mondhatjuk, hogy míg a magyarban elsősorban ún. lexikai aspektustípusokról, azaz az igék szótári alakjaiban bennfoglalt eseményszerkezetekről beszélhetünk (*megdöbben, kopog, csattan, aggódik, él, megrémül*), addig a lengyel imperfektív–perfektív igepárok a nézőponti igeaspektus rendszerszerű jelenlétét bizonyítják. A nézőponti aspektus a magyar nyelvben is megvan ugyan (*ír – megír, olvas –elolvas*), de korlátozottabb módon, és a lengyelétől nagyrészt eltérő nyelvi eszközökkel jelenítődik meg.

Az előadás középpontjában azok a nehézségek állnak, amelyek az imént említett aspektusbeli különbözőségekből következnek a lengyelek (és más ajkúak) magyartanításában. Előbb foglalkozik a lexikai aspektus formai sajátosságaival a magyar nyelvben, vázolja viszonyát a nézőponti aspektussal, majd meghatározza a tanításukban követendő fő elveket, sorra véve az eddigi jó és kevésbé sikeres megoldásokat.

Katalin TÖRÖK (Katedra Hungarystyki, Uniwersytet Warszawski)

Az internetes szótárak szerepe a lengyelről magyarra fordításnál. Segítség vagy akadály?

Rola słowników internetowych w tłumaczeniu z polskiego na węgierski. Pomoc czy przeszkoda?

A nyelvtanuló sokszor kerül szembe olyan hétköznapi, a mindennapi életből vett nyelvi fordulatokkal, szerkezetekkel, melyeknek nehéz megtalálni a magyar ekvivalensét. Sok esetben a szó szerinti fordítás nem célravezető, aki ezzel próbálkozik, gyakran zsákutcába jut. Ha a nyelvtanuló nem találja meg a keresett kifejezést a nyomtatott kétnyelvű szótárban, gyakran az interneten található különféle szótárakhoz fordul

segítségért. Az előadás konkrét nyelvi példák alapján azt a kérdést járja körül, mennyiben segítenek az interneten elérhető szótárak a lengyelről magyarra fordításban, esetleg bizonyos esetekben félrevezethetik-e a nyelvtanulót?

Agnieszka VERES-GUŚPIEL (Zakład Filologii Węgierskiej, Uniwersytet Jagielloński, Kraków)

A személyes névmási formák konstruálásban és attitűdjelölésben

Rola form zaimków osobowych w konstruowaniu i wyrażaniu postaw

Az előadásban a lengyel és a magyar személyes névmási formák konstruáló és attitűdjelölő funkcióival foglalkozom, kiemelve ezeket a funkciókat a személyes névmások atipikus használatában. A tanulmány kiindulópontja az a gondolat, hogy a társas világ percepciója és feldolgozása hasonló módon történik, mint egyéb észlelt elemek feldolgozása, tehát az interakció során társas kontextusra vonatkozó kategorizációs folyamatok mennek végbe, mely a későbbiekben majd a már ismert sémákra való alapozást eredményezi (Aronson 2011: 144).

A személyes névmási formákat a feldolgozott személyközi viszony és az interakció kontextusában alakított viszony alapján választjuk ki, figyelembe véve a társas világgal kapcsolatos tudásukat (tehát a résztvevők szociokulturális szituáltságát is), ezért a személyes névmási formák atipikus használatban attitűdjelölő és profiláló funkcióban jelennek meg, és így szerepet kapnak a konstruálásban (Langacker 2005, Verhagen 2008, Tolcsvai Nagy 2013). A tanulmányban, támaszkodva a kognitív nyelvészet fogalmaira, amellet érvelek, hogy a személyközi viszonyokat konstruáljuk a nyelvi szimbólumokkal, nem pedig jelöljük vagy tükrözzük azokat.

A fentebb ismertetett elméleti megfontolások nyomán a személyes névmási formák olyan használatával foglalkozom, mely eltér az adott kontextusban tipikus használatától és rámutatok a kiválasztásuk lehetséges motivációira, illetve attitűdjelölő és profiláló szerepükre. A tanulmányban felhasznált magyar és lengyel példákban rámutatok az attitűdjelölés hasonlóságaira, a magyar és a lengyel nyelvben megjelenő eltérésekre, kitérve azok gyakorlati következményeire is.

András VISKY (Uniwersytet im. Babeşa-Bolyaiego, Kluż-Napoka; Reformacki Uniwersytet im. Gáspára Károliego, Budapeszt)

A poétikus dráma és a színház

Dramat poetycki i teatr

Márton László, Tasnádi István, Térey János, és bizonyos értelemben Esterházy Péter színjátékai a drámai szöveg poétikus hagyományát folytatják, és ez bizonyos értelemben be is határolja a szövegek színházi recepcióját. Előadásom arra a kérdésre keresi a választ, hogy a „dráma utáni színház” korában mire emlékszük és milyen dramaturgiai lehetőségeket kínál a kötött formában vagy szabadversben írt színházi szöveg.

Zsuzsa VLADÁR (Katedra Językoznawstwa Stosowanego, Uniwersytet im. Loránda Eötvösa, Budapeszt)

Nyelvészeti ideológiák a szóelemző helyesírás mögött

Wpływ poglądów językoznawczych na morfologiczną zasadę pisowni

Az előadás a magyar helyesírás szóelemző alapelveinek a történetével és a mögötte álló nyelvészeti ideológiákkal foglalkozik. Bemutatja, milyen problémát jelentett az agglutináló típusú magyar nyelv leírása a klasszikus, szó alapú latin modellben, és hogyan oldották meg a szóelem kategorizálását a korai magyar grammatikákban. Leírja, milyen ideológia és praktikus szükségletek alapján vált fontossá a szóelem tükröztetése a 17. századtól a helyesírásban, és milyen szerepe volt ebben a német szellemi hatásnak. Bemutatja, hogyan értelmeződött át a szóelemző helyesírás a gyökelmélet megjelenésével a 18. század végén, és milyen ideológiai háttere volt a Révai Miklós és Versegly Ferenc közti helyesírási háborúnak. Végül kitér arra, hogy az akadémiai helyesírási szabályzat miatt Révai szóelemző elveit kanonizálta a 19. század közepén, és milyen szerepe volt ebben a nyelvújítás ideológiájának.

PREZENTACJA MŁODYCH PISARZY WĘGIERSKICH

(30 listopada, godz. 16⁰⁰)

Troje młodych pisarzy węgierskich: dwie poetki – autorki głośnych debiutanckich tomów **Mónika Ferencz** i **Anna Zilahi** – oraz **László Potozky**, który niedawno opublikował swój czwarty tom, a jednocześnie drugą powieść, przyjeżdżają do Poznania, aby podczas ostatniego przystanku swojego literackiego tournée po Polsce – po Krakowie i Warszawie – także tutaj zaprezentować się publiczności zainteresowanej literaturą węgierską. O twórczość, tłumaczenia, współczesnych pisarzy, literaturę, początki kariery i życie literackie wypytywać autorów aktywnych na wielu polach sceny literackiej będzie krytyk literacki **Melinda Vásári**. W rozmowie wezmą udział również tłumaczki-organizatorki *Hungarian Contemporaries – a literary tour of Poland* – **Viktória Kellermann** i **Michalina Oziembłowska**. Tym sposobem ukażą nam niejednoznaczny i wielobarwny obraz węgierskiej sceny literackiej, przyłączając się jednocześnie do obchodów 25-lecia powstania filologii węgierskiej w Poznaniu.

NASI PARTNERZY

Katedra Filologii Polskiej i Katedra Lingwistyki Stosowanej, ELTE, Budapeszt

WSPIERAJĄ NAS

